

Tweede regionaal advies m.b.t. de ruimtelijke visie voor landbouw, natuur en bos, regio Veldgebied Brugge - Meetjesland

Eeklo, 30.10.2006

SITUERING

In uitvoering van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen bakent het Vlaams Gewest de natuurlijke en agrarische structuur af.

Daartoe werd Vlaanderen in 15 buitengebiedregio's ingedeeld.

Het Meetjesland vormt ongeveer de helft van de buitengebiedregio "Veldgebied Brugge-Meetjesland".

In juni 2005 werd door een projectteam van de Vlaamse administratie een verkenningsnota uitgegeven.

Gemeenten, provincie en belangenorganisaties en regionale structuren als het Streekplatform+ Meetjesland en het Regionaal Landschap Meetjesland gaven een advies in september 2005, na consultatie van sectoren en gemeenten. Kopie in bijlage.

In juni 2006 vroeg de Vlaamse administratie een tweede advies, met name over het eindvoorstel gewenste ruimtelijke structuur en het uitvoeringsprogramma.

Hierna volgt de tekst van het advies van het Streekplatform+ Meetjesland, bijgetreden door de vzw Regionaal Landschap Meetjesland.

Dit advies werd goedgekeurd door het vast bureau van het Streekplatform+ Meetjesland op 7 november 2006.

ADVIES

Positieve appreciatie voor de inspraakprocedure

Het Streekplatform+ Meetjesland apprecieert de inspanningen die de Vlaamse overheid doet om de betrokken besturen, sectoren en belangenorganisaties te consulteren in het proces. De belangen van de verschillende open ruimtegebruikers worden gelijkwaardig en gelijktijdig afgewogen.

Vanuit een lange termijnperspectief en een integrale aanpak van het buitengebied is het evenwel wenselijk om deze consultatie van belanghebbenden niet hoofdzakelijk bilateraal te voeren, maar ook gezamenlijk, zodat meer wederzijdse kennis, samenwerking en begrip kan groeien tussen de betrokken partijen.

We pleiten er alvast sterk voor om deze meer uitgebreide overlegmethodiek te gebruiken bij de opmaak van de ruimtelijke uitvoeringsplannen die in het programma voor uitvoering zijn voorzien.

We hopen trouwens dat deze uitvoeringsplannen niet al te lang uitblijven.

Conform regionale visiedocumenten

Het Streekplatform+ was opdrachtgever of nauw betrokken bij de bosuitbreidingsstudie Meetjesland (2003) en de landbouwstudie Meetjesland (2004).

De resultaten van beide processen werden naar onze inschatting goed verwerkt in de ruimtelijke visie voor landbouw, natuur en bos in de regio Veldgebied Brugge-Meetjesland.

Geen RUP's m.b.t. recreatie

Het is opvallend dat in het programma voor uitvoering de voorgestelde uitvoeringsplannen allemaal te maken hebben met landbouw en natuur. Er zijn geen RUP's opgenomen m.b.t. recreatie, terwijl de regio Meetjesland expliciet inzet op landschapsbeleving en passieve recreatie in de bosgebieden en in het noordelijk krekengebied.

Ruimtelijk dienen hiertoe de nodige initiatieven te worden genomen.

De recreatie in de omgeving van het Drongengoedbos bijvoorbeeld zou d.m.v. een RUP beter kunnen worden gestructureerd.

Verduidelijken van de gemaakte keuzen

De belangrijkste vragen voor ons bij evaluatie van dit document zijn: welke evoluties vallen er de komende jaren/decennia te verwachten in de open ruimte en in welke mate worden deze evoluties ondersteund in dit document?

De ruimtelijke ordening staat namelijk niet alleen in dienst van de bestaande ruimte an sich, maar vooral in dienst van de maatschappelijke functies in die ruimte.

Het is m.a.w. nodig te weten in welke richting de landbouw zal evolueren om de open ruimte te kunnen inrichten. Evenzo met recreatie, enz.

In het kader van 'Meetjesland 2020' wordt op dit moment binnen het Streekplatform+ Meetjesland nagedacht over toekomstige ontwikkelingen in de regio.

Het proces is nog volop aan de gang, maar we menen dat volgende evoluties alvast relevant zijn voor de inrichting van de open ruimte:

- De publieke druk op de open ruimte zal de komende jaren alleen maar toenemen. Gezien de schaarste aan open ruimte, zal ze door steeds meer mensen gesolliciteerd worden als recreatie- en ontspanningsruimte en als ruimte voor natuur- en landschapsbeleving (cfr. uiteenzetting dr. Hans Leinfelder, UGent, voor het Regionaal Landschap Meetjesland op 27 maart 2006).
- Tegelijk is de land- en tuinbouwsector sterk in verandering. Enerzijds stellen we een schaalvergroting vast, die mogelijk is op basis van de sterke uitval van bedrijven. De blijvers kunnen m.a.w. groeien, soms in nieuwe organisatievormen (clusters, ketenbedrijven). Anderzijds zien we bedrijven die sterker inzetten op nicheproducten en bijkomende toegevoegde waarde zoeken door middel van specialisatie. Tot slot kiezen een deel van de bestaande landbouwers (meestal aanvullend) voor verbreding en multifunctionaliteit, wat zich concreet vertaalt in diensten gericht op de gemeenschap (hoeveverkoop, landschapsonderhoud, zorg, recreatie en toerisme).

De eerste evolutie is onmiskenbaar terug te vinden in het document. We stellen meer aandacht vast voor de natuur- en landschapswaarden, cultuurhistorie en stadsrandbossen. We zien in bepaalde zones ook een trend naar schaalverkleining (herstel kleine landschapelementen, e.d.) en traditionele landschappen.

In verschillende zones zal ook sterke verweving zijn tussen landbouw en natuur.

Dat houdt enerzijds potenties in voor land- en tuinbouwbedrijven die diversifiëren (recreatie, landschapsbeheer), maar het zal de beroepslandbouwers ook confronteren met bijkomende randvoorwaarden en beperkingen.

Vanuit de vraag naar meer publieke open ruimte is de bijkomende aandacht voor natuur en landschap zeker te verantwoorden.

Is dit ook compatibel met een leefbare landbouw? Ja, vooral dankzij de transitie in de sector. Mocht de landbouw niet sterk aan het veranderen zijn, was de keuze voor meer publieke open ruimte onmogelijk te rijmen met het behoud van een economisch leefbare landbouw. Zoals elke economische sector is landbouw zich trouwens al jaren creatief aan het aanpassen aan de toenemende verwachtingen vanuit de omgeving.

Daarnaast blijft het evenwel essentieel dat de overheid voldoende begeleidende maatregelen voorziet voor deze sector in transitie.

Als we nu terug komen op onze initiële vraag (welke evoluties vallen er de komende jaren/decennia te verwachten in de open ruimte en in welke mate worden deze evoluties ondersteund vanuit dit document?) menen we dat het document effectief inspeelt op een aantal belangrijke verwachtingen en evoluties.

Het speelt enerzijds in op de vraag naar meer publieke open ruimte en het verzekert anderzijds een plaats voor een landbouwsector in transitie.

We denken trouwens dat deze impliciete strategische keuzen in het document beter zouden worden geëxpliciteerd. Zoals hierboven aangegeven zijn die scherper dan de nevenschikkende beleidsdoelstellingen vooraan in het document.

Het zou de lezing vergemakkelijken en voor minder discussie zorgen. Het zou ook de lokale besturen dienen, die in dit technisch document tevergeefs zoeken naar de essentie.

Communicatie noodzakelijk

De verkenningsnota is een technisch goed werk maar moeilijk leesbaar voor burgers.

Het is wenselijk dat in de volgende fasen meer aandacht wordt besteed aan de presentatie en leesbaarheid van het document.

Temeer de krachtlijnen hun vertaling moeten krijgen op lokaal niveau.

Bij de vertaling en presentatie van de inhoud naar de regio Meetjesland willen het Streekplatform+ Meetjesland en andere regionale organisaties zoals het Regionaal Economisch en Sociaal Overlegcomité Meetjesland & Leie en Schelde en het Regionaal Landschap Meetjesland hun netwerk ter beschikking stellen en u altijd van dienst zijn.

Eerste regionaal advies m.b.t. de ruimtelijke visie voor landbouw, natuur en bos, regio Veldgebied Brugge - Meetjesland

September 2005

Situering

In uitvoering van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen bakent het Vlaams Gewest de natuurlijke en agrarische structuur af. In een eerste fase, afgerond op 18 juli 2003, werd reeds voor 85.000 ha Vlaams Ecologisch Netwerk afgebakend.

In de huidige tweede fase, ingezet in 2004, wordt voor de buitengebiedregio's een gebiedsgerichte en geïntegreerde ruimtelijke visie opgemaakt op de natuurlijke én agrarische structuur in overleg met besturen en belangenorganisaties.

Er werden 15 buitengebiedregio's ingedeeld. Het Meetjesland vormt ongeveer de helft van de buitengebiedregio "Veldgebied Brugge-Meetjesland".

In juni 2005 werd door een projectteam van de Vlaamse administratie een verkenningsnota uitgegeven. Gemeenten, provincie en belangenorganisaties en regionale structuren als het Streekplatform Meetjesland en het Regionaal Landschap Meetjesland werden gevraagd advies en opmerkingen te geven op de tekst voor 10 september 2005.

De verkenningsnota bevat grosso modo vier delen:

- ⇒ Een situering:
Het RSV als kader, statuut van de nota*
- ⇒ Een beschrijving en analyse van de verschillende structuren en activiteiten in de open ruimte*
- ⇒ Zes beleidsdoelstellingen*
- ⇒ Kaarten van de gewenste ruimtelijke structuur met bespreking van de gehanteerde concepten
Daarbij worden zeven deelruimten onderscheiden, waarbij vijf relevante ruimten voor het Meetjesland.*

Hierna volgt het gezamenlijk advies van de vzw Streekplatform Meetjesland en de vzw Regionaal Landschap Meetjesland op de verkenningsnota.

ADVIES

Onder redactie van de vzw Streekplatform Meetjesland en de vzw Regionaal Landschap Meetjesland.

Dit advies werd goedgekeurd door de Raad van Bestuur van het Streekplatform Meetjesland op 12 september 2005, na een consultatievergadering met gemeenten en sectoren op 30 augustus 2005 o.v.v. prof. dr. Georges Allaert.

Dit advies is richtinggevend en niet exhaustief. Het houdt ook op geen enkele manier een afwijzing of goedkeuring in van toekomstige documenten (nota's, kaarten, e.d.) die in navolging van de verkenningsnota worden opgemaakt.

Dit voorbehoud is ingegeven vanuit een zekere onduidelijkheid die bestaat over hetgeen er verder met de tekst zal gebeuren.

VOORAF: POSITIEF ONTHAAL VOOR NIEUWE PROCEDURE

Het Streekplatform is positief over de aanpak van de tweede fase van de afbakening van de natuurlijke en agrarische structuur. In tegenstelling tot de eerste fase worden de belangen van de verschillende open ruimtegebruikers gelijkwaardig en gelijktijdig afgewogen. Daarnaast worden ook besturen, sectoren en belangenorganisaties actief geconsulteerd in het proces.

Besturen merken evenwel op dat de tijd om te reageren bijzonder kort is.

Een actieve consultatie van adviesorganen is quasi onmogelijk binnen het gegeven tijdsbestek, rekening houdende met het feit dat in de vakantieperiode niet bijeen gekomen wordt. Vandaar dat wij vragen de periode voor inspraak te verlengen.

VORM EN STIJL VAN HET DOCUMENT KAN BETER

De verkenningsnota is een technisch goed werk maar moeilijk leesbaar voor burgers.

Het is wenselijk dat in de volgende fasen meer aandacht wordt besteed aan de presentatie en leesbaarheid van het document. Zonder leesbaarheid is inspraak de facto onmogelijk.

Het zou al een flink stuk helpen mochten de kaarten in kleur zijn en mocht de legende van de ruimtelijke concepten op de kaarten staan vermeld.

Door het gebruik van voorzichtige en daardoor vage en vrijblijvende formuleringen, ontstaan bij de lezers van het document verschillende interpretaties en vragen m.b.t. de tekst.

Waar mogelijk wordt gepleit voor meer duidelijkheid in de tekst en ondubbelzinnige bewoordingen. Met de zin "de grote samenhangende landbouwgebieden worden zoveel mogelijk vrij gehouden van bebouwing" kan men bijvoorbeeld alle richtingen uit.

Ook de gevolgen of de implicaties van bepaalde zinsneden is niet altijd duidelijk. Dit dient beter uitgelegd. Vooral in functie van rechtszekerheid.

Wat impliceert "het vrijwaren van belangrijke vogelgebieden" bv. voor landbouw? Welke beperkingen ontstaan vanuit "randvoorwaarden die door het landschap worden aangegeven". Hoeveel landbouwgrond zit er nog in een ecologische verbinding langs een waterloop? Hoe breed zijn de bufferzones rond de krekens?

We zijn met onze voorbeelden absoluut niet exhaustief. De verschillende besturen en sectoren zullen u in dat verband meer stof geven.

EEN EERDER BEHOUDSGEZINDE TEKST

Het document is behoudsgezin opgevat. Het concentreert zich op het behoud van de bestaande landschaps- en natuurwaarden en het vrijwaren van de bestaande landbouwzones. Te begrijpen als men de tijdshorizon 2007 vooropstelt, maar onder de

verwachtingen als men stelt dat de ruimtelijke visie een visie is op de lange termijn die ook na 2007 als kader bruikbaar moet zijn (cfr. Leidraad, februari 2005).

De visie is ons oordeel teveel op behoud en te weinig op ontwikkeling gericht.

Waar mogelijk moet ruimtelijke planning anticiperen op sociaal-economische ontwikkelingen.

In die zin zou het vernieuwend zou het zijn te durven vertrekken vanuit een sfeer- of

streefbeeld voor de toekomst. Een ruimtelijke visie op te maken die rekening houdt met ontwikkelingen die de komende jaren - beter nog decennia - worden verwacht.

Wat zijn de ruimtelijke implicaties van de toekomstprojecties die worden gemaakt door de landbouworganisatie of door het Steunpunt Duurzame Landbouw? In hoeverre is rekening gehouden met de Europese richtlijnen i.v.m. een vernieuwd landbouwbeleid?

Welke andere grote natuur- en landschapsontwikkelingen dan bosuitbreiding zullen de komende jaren plaats vinden of worden gestimuleerd?

Welke voorzieningen vraagt de sector recreatie in de open ruimte?

We begrijpen dat dit pleidooi voor meer toekomstgerichte visie in de huidige opdracht, aanpak en timing nog moeilijk in te passen valt. Maar het zou goed zijn in die richting te evolueren.

Eerlijkheidshalve geven we erbij dat we deze pro-actieve planning niet alleen van Vlaanderen verwachten, ook in de regio werd nog onvoldoende over dit toekomstbeeld nagedacht. Met de herwerking van de streekvisie proberen we het komende jaar deze hiaat in te vullen.

PLEIDOOI VOOR EEN GEBIEDSGERICHTE, GEÏNTEGREERDE PLANNING

In dezelfde lijn willen we nog een andere principiële opmerking maken.

In tijden dat we spreken over deregulering en afbouw planlast, zien we dat ook dit afbakeningsproces slechts een deelfragment van de ruimte behandelt. Het dient in samenhang te worden gelezen met de gemeentelijke en provinciale structuurplanning, de afbakeningsprocessen voor de kleinstedelijke gebieden en economische knooppunten, ... Zelfs voor toegewijde mandatarissen is het geheel van plannen niet meer te overzien. De ruimtelijke planning verloopt bijzonder complex en gefragmenteerd.

Omwille van de versnippering van plannen op de diverse bestuursniveaus en voor de verschillende functies, ontstaat er verwarring, onduidelijkheid en tegenstrijdigheden.

Op heel wat van onze bijeenkomsten horen wij een pleidooi voor een geïntegreerde ruimtelijke planning, waaraan alle bestuursniveaus hun medewerking verlenen.

Een plan dat ook alle functies in hun samenhang behandelt. Het regionale niveau (in ons geval Meetjesland) is daartoe een aangewezen schaalniveau.

DRUK OP DE OPEN RUIMTE ONDERSCHAT

De ontwikkeling voor natuur, bos en landbouw kan niet los worden gezien van woon- en infrastructuurontwikkelingen. Berekeningen van het Streekplatform toonden aan dat de voorbije tien jaar 1.200 ha of 2,5% niet-bebouwde ruimte in het Meetjesland werd omgezet in woon- en bedrijfsruimte.

De urbanisatie van het landelijk gebied gaat sluipend zijn gang.

In de nota wordt daar weinig over gezegd. Het zou goed zijn dit gegeven op te nemen in de analyse.

Daarnaast valt het trouwens te overwegen om "het vrijwaren van de open ruimte" als een aparte en bijkomende beleidsdoelstelling op te nemen. Met alleen de huidige zes doelstellingen zal de open ruimte de komende jaren verder afkalven. In deze nieuwe beleidsdoelstelling zou ook lintbebouwing kunnen worden afgewezen.

Infrastructuurdossiers die ook aanspraak maken op de open ruimte (de Ring rond Eeklo, de mogelijke verbreding van het Schipdonkkanaal, de ontwikkeling van de Gentse Kanaalzone, richting Meetjesland, nieuwe verkavelingen, ...) kunnen in deze nota niet afgewogen worden omdat het perspectief (landbouw, bos, natuur en recreatie) te beperkt is.

Het is wel belangrijk ze te noemen, zodat het al dan niet bebouwen van de open ruimte op een bewuste manier gebeurt (en niet sluipend).

BELEIDSDOELSTELLING M.B.T. WATERSTRUCTUREN DIENT VERRUIMD TE WORDEN EN VERDIENT MEER AANDACHT

In de tekst is één van de zes beleidsdoelstellingen 'Behoud en versterken van valleistructuren en watersystemen'. Deze doelstelling is te beperkt geformuleerd. Er wordt sterk gefocust op de ecologische en landschappelijke draagfunctie van de waterstructuur. Laat ons evenwel niet vergeten dat de waterlopen in de eerste plaats functioneel dienen voor afwatering en ook voor die functie doeltreffend dienen te worden ingericht. De wateroverlast in het Meetjesland van augustus 2005 maakte duidelijk dat op dit punt nog werk is. De streek stelt voor om ruimte voor water op kaart af te bakenen. En dit niet enkel voor de ondersteuning van de natuurlijke structuur, maar ook voor de beveiliging van zowel urbane zones als hoogwaardige landbouwgronden. Wateroverlast kan immers ook toeslaan op plaatsen waar momenteel geen natuurverbinding wordt gesuggereerd in de verkenningsnota. Specifieke opmerking: in het deelgebied Noordelijke Meetjesland is te weinig waterinfrastructuur voorgesteld op het kaartmateriaal in vergelijking met de andere deelgebieden. Dit wekt de indruk dat tussen Maldegem en Assenede buiten Leopold- en Schipdonkkanaal geen belangrijke waterlopen zouden voorkomen. Die zijn er wel: b.v. Eekloose Watergang, Slependamwatergang, Isabellakanaal en vertakkingen.

RECREATIE EN TOERISME ONDERBELICHT

De opsomming m.b.t. de toeristisch-recreatieve structuur op p. 22/46 is onvolledig en wat willekeurig. Bepaalde kernen en attracties worden genoemd, andere niet. Toerisme Meetjesland kan dit werk ongetwijfeld beter doen.

Belangrijk m.b.t. recreatie is ook een aantal infrastructurele opportuniteiten te noemen en knelpunten, die in uitvoering van de ruimtelijke visie zouden kunnen opgenomen worden in een actieplan.

We denken daarbij vooral aan een aantal lange afstandverbindingen langs kanalen en (oude) spoorwegbeddingen. Een ontbrekend stuk verharding langs het Leopoldkanaal, de vervollediging van het fietstraject in de bedding van de spoorlijn Eeklo-Zelzate, het fietstraject langs de spoorlijn Gent-Brugge en onderlinge verbindingen tussen deze lange afstandstrajecten.

TOT SLOT NOG EEN AANTAL SPECIFIEKE OPMERKINGEN

- Bij de bosuitbreiding dient rekening gehouden te worden met de actieve veeteeltbedrijven zodat ze niet benadeeld kunnen worden bij de toepassing van afstandsregels tot het nieuwe bos.
- De streek vraagt ook om een visie te formuleren voor de aanpak van voormalige landbouwbedrijfszetels.
- Agrarisch erfgoed krijgt weinig aandacht onder 15/46 (1.5). Nochtans heeft de streek een aantal hoeves en schuren, waar erfgoedspecialisten van watertanden.
- In de literatuurlijst staat de landbouwstudie Meetjesland vermeld als een werk van de Vlaamse Landmaatschappij, terwijl het een werk is van de Universiteit Gent i.s.m. de Vlaamse Landmaatschappij en de Oost-Vlaamse Landbouwkamer.
- In de beschrijving van de gewenste ruimtelijke structuur worden nogal wat nieuwe concepten gebruikt. In tegenstelling tot de huidige bestemmingen op het gewestplan (agrarisch gebied, woongebied, natuurgebied, ...) vaak nieuwe, meer verweven concepten.
Het is ons nog onduidelijk hoe deze zullen omgezet worden in ruimtelijke uitvoeringsplannen?